

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

SOSYAL BİLİMLERDE AKRAN ETKİSİNE YÖNELİK ARAŞTIRMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ*

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF PEER EFFECT STUDIES IN SOCIAL SCIENCES

Dr. Öğr. Üyesi Esra SİNCER¹

Şerife DURMAZ²

ÖZ

Pek çok alanda çalışılan ve etkisi tartışılan akran etkisine yönelik olarak 2000'li yılların başından bu yana akademik ilgi önemli ölçüde artmıştır. Bu sebeple bu çalışma akran etkisi hakkında bütünsel ve güncel bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır. 1999 ile 2025 yılları arasında Web of Science veri tabanından akran etkisi ile ilgili sosyal bilimler ile alakalı veriler kullanılarak Vosviewer ve Bibliometrix R paketindeki Biblioshiny aracılığıyla bibliyometrik bir analize tabi tutulmuştur. Akran etkisi araştırmaları yıllık %11,99'lük bir artışa sahiptir. Yılda ortalama 6.82 çalışma ve 28.46 atıf bulunmaktadır. Alandaki çalışma sayısı kümülatif şekilde atarken, atıf sayısı dalgalanmalar gösterse de genel seyri artış yönündedir. ABD bu alandaki araştırmacılar için en önemli köken ülkedir. Çalışma sosyal bilimlerde akran etkisi literatüründeki dergilerin, yazarların ve etkili faktörlerin analizleri yoluyla gelecek çalışmalar yol göstericidir. Anahtar kelime analizinden türetilen tematik haritalar, motivasyon, yenilebilir enerji gibi daha fazla araştırmayı hak eden alanları vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Akran Etkisi, Bibliyometrik Analiz, Ekonomi, Davranış.

JEL Sınıflandırma Kodları: D91.

ABSTRACT

Academic interest in peer effect, which has been studied and discussed in many fields, has increased significantly since the early 2000s. Therefore, the study aims to provide a holistic and current perspective on peer effect. Between 1999 and 2025, social science-related data on peer effect from the Web of Science database is subjected to a bibliometric analysis using Vosviewer and Biblioshiny in the Bibliometrix R package. Peer effect research has an annual increase of 11.99%. On average, there are 6.82 studies and 28.46 citations per year. While the number of studies in the field has increased cumulatively, the number of citations has fluctuated, but the general trend is increasing. The USA is the most important country of origin for researchers in the field. The study guides future studies by analyzing the journals, authors and influential factors in the peer effect literature in the social sciences. Thematic maps derived from keyword analysis highlight areas that deserve further research, such as motivation and renewable energy.

Keywords: Peer Effect, Bibliometric Analysis, Economics, Behavior.

JEL Classification Codes: D91.

* Bu çalışma Esra SİNCER danışmanlığında Şerife DURMAZ tarafından hazırlanmakta olan “Üniversite Öğrencilerinin İşgücü Piyasasına Yönelik Beşeri Sermaye Yatırımında Akran Etkisi ve Zaman Tutarlılığı Yanlılığının Etkisi” başlıklı doktora tezinden yararlanarak hazırlanmıştır.

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, esrasincer@sdu.edu.tr

² Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Doktora Öğrencisi, serifedurmaz@akdeniz.edu.tr

EXTENDED SUMMARY

Purpose and Scope:

The concept of peer effect is a subject of study that has been addressed especially in recent years with studies conducted in many fields. The aim of the study is to make a holistic and comprehensive review of the peer effect studies in different fields of the social sciences and to provide a holistic insight by trying to fill this gap in the literature. The researches on peer influence published in the WoS database are scanned on a subject basis. On 06.02.2025, the keyword “peer effect” or “peer effects” is searched in all fields. Initially, 2,216 researches are reached. Then, English is selected as the language of writing and article is selected as the document type. Since the study is prepared in the field of social sciences, “Economics”, “Business Finance”, “Business”, “Management”, “Education Educational Research”, “Psychology Multidisciplinary”, “Agricultural Economics Policy”, “Psychology Educational”, “Industrial Relations Labor”, “Psychology”, “Social Work”, “Public Administration”, “Family Studies”, “Social Issues”, “Law”, “Sociology”, “Social Sciences Interdisciplinary” and “Psychology Social” are selected from the titles of science categories. Web of Science indexes are filtered as Social Sciences Citation Index (SSCI), Sciences Citation Index Expanded (SCI-E) and Emerging Sources Citation Index (ESCI). 1,528 research studies are identified that met these criteria. There is no year restriction in the articles, but it is seen that the articles cover the years 1999-2025. The research data are downloaded in the form of “full record and references” (study title, author names, institutions and countries, journal names, study keywords, abstracts, publication years and reference list) to be used in the research questions.

Design/methodology/approach:

In the study, bibliometric analysis is preferred in order to make a general analysis of the quantitative findings in the research. Bibliometric analyses can be performed with different package programs in accordance with the research questions. In the study, Bibliometrix and VOSviewer package programs are used to analyze the data.

Findings:

As a result of the study, it is observed that the trends of studies on peer effect in the literature between 1999 and 2025 has increased considerably, especially since 2021. In the data set, it is observed that the studies on peer effect in the field of social sciences had an annual growth rate of 11.99%. According to the tree map graph, it is determined that the field with the highest number of publications is the field of economics. When at the total link strength and number of citations of the authors studying the concept of peer influence are examined, it is seen that Sacerdote is the most influential author. Authors from different fields are working on the concept of peer effect at different times. Li is the author who has produced the most publications on peer effect in the field of social sciences in recent years. Although the first study on peer effect in the field of social sciences in the Wos database was conducted in Germany in 1999, it is observed that the leading country in the studies conducted in this field, especially since 2007, is the USA. In the triple theme analysis, which shows the main elements that provide insight into the concept, such as authors, keywords and journals, and how they are related, it is seen that the keyword “peer effects” is preferred in all institutions and sources and is used more in studies at Cornell, Michigan and Duke Universities. “Journal of Economic Behavior & Organization” is the leading journal on the concept. Again, it is observed that the journals publishing on the concept are journals with economic content.

Conclusion and Discussion:

In the studies on peer effect, it is seen that the concepts as social networks and human capital are predominantly studied while concepts such as entrepreneurship and educational economics are concepts that have either not been sufficiently studied or have started to be studied less. In the recent period, it is seen that studies related to neighborhood effects and renewable energy are more prominent. In the future, studies related to concepts such as motivation and positive action have the potential to be studied in the field. The study would lead the researchers who want to conduct studies on peer effect to determine study topics by taking these predictions into consideration and to catch the process towards the concept. There are some limitations in the study. Within the scope of the study, a specific definition of peer effect is not taken, and all studies using the concept of “peer effect” and “peer effects” are included in the analysis. Although concepts such as “peer influence” are sometimes used as synonyms in the literature, they are not included in the search query in the study. The concept of peer can be examined more comprehensively in another study in which similar concepts are included. Again, as mentioned above, studies on peer effect in specific concepts (consumer behavior, human capital investment, etc.) can be conducted to provide insights into a specific field.

1. GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insanoğlu birçok konuda diğer bireylerin etkisi altındadır ya da etkilenmektedir. Başka insanların sıklıkla tercih ettiği moda kıyafetleri giyme eğilimi, başkalarının sahip olduğuna sahip olma ve başkalarıyla aşık atma isteği bu etkinin birkaç örneğidir. Bireyler farklı şekillerde etkileşime girmektedir. Özellikle kendilerine yakın gördükleri arkadaş, akraba ya da meslektaşlarının davranışlarını taklit etmekte ve onların davranışlarından bir şeyler öğrenmektedir. Boucher vd. (2023, s. 2) bu etkileşimlerin birey davranışına etkisini akran etkisi olarak tanımlanmaktadır. Sacerdote (2011, s. 250) akran etkisini; akranların mevcut davranışları, geçmişleri veya ortaya koydukları sonuçlardan bireyde taklit etme isteği oluşturanların yaratmış olduğu dışsalılık olarak tanımlamaktadır. Nitekim sosyoloji alanındaki çalışmaların büyük çoğunluğu okul alışkanlıklarından emeklilik planlarına kadar yaşamlarının birçok alanında bireylerin diğer bireyleri taklit ettiği yargısını desteklemektedir (Ali Rind vd., 2023, s. 1,2).

Akran etkisi; bireyin tutum, davranış ve değer yargılarının mensup olduğu akran grubu içinde yer alan diğer bireylerin davranışlarından etkilendiğinde ortaya çıkmaktadır. Akran etkisi bulaşma etkisi yaratması açısından önem taşımaktadır. Buna göre akran grubu üyelerinin toplum yanlısı kararları grupta yer alan diğer bireylerin davranışlarını etkilemektedir. Bu etki olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabilmektedir. Akran etkisine yönelik ampirik çalışmaların büyük kısmında bireysel sonuçlarla akranların elde ettiği sonuçlar arasında güçlü ve pozitif yönlü ilişkinin olduğu ortaya koyulmaktadır (Bramouille vd., 2020, s. 604; Bursztyn vd., 2014, s. 1273; Wolske vd., 2020, s. 202). Akranların davranışlara etkisi birkaç açıdan değerlendirilebilmektedir. Özellikle gençlerin davranışlarında akran etkisinin yüksek olmasında; gençlerin akranlarının onayını alma isteği ve davranışlarının sosyal etkilerine fazla değer verme eğilimi etkili olmaktadır. Nitekim gençler arkadaşlık ilişkilerine diğer ilişkilerinden daha fazla değer vermektedir. Dolayısıyla kendi sosyal ortamlarında karar verirken arkadaşlarının davranışları ile uyumlu karar vermeye dikkat etmektedirler. Bunun yanı sıra genel olarak bireylerin risk alma eğilimleri, tercihleri ve davranışları; kendileri ile benzer davranış sergileyen birey ya da gruplarla ilişki kurmayı tercih etmelerine neden olmaktadır. Süreçte akranlarla uyumlu hale getirilen davranışlar, akranların da zorlamasıyla sürekli davranış haline gelmektedir (Andrews, 2022, s. 3).

Manski (1993, s. 531-532); bireyin belirli davranışta bulunma eğiliminin, bireyin içinde yer aldığı referans grupta o davranışın yaygınlık düzeyine göre farklılaşacağını ortaya koymaktadır. Bu durum birey davranışında sosyal etkinin bulunduğu anlamına gelmektedir. Birey davranışında sosyal etkiler üzerinde duran Manski akran etkisini de bu sosyal etkiye karşılık gelen kavramlardan biri olarak görmektedir. Şöyle ki iktisat, sosyoloji, sosyal psikoloji, alanlarında özellikle üzerinde durulan sosyal etki “akran etkisi” dışında; “mahalle etkileri”, “uyum”, “sosyal normlar”, “taklit”, “bulaşıcılık”, “salgınlar”, “sürü davranışı”, “sosyal etkileşimler” ve “karşılıklı bağımlı tercihler” kavramlarıyla da ifade edilmektedir. Öncesinde Friedman gibi pek çok ekonomist sosyolojik ve psikolojik boyutları olan normlar ve akran etkisini sadece bireysel düzeydeki süreçleri açıklayabilen olgular olarak değerlendirmiştir. Bundan ötürü uzun zaman iktisatçılar, piyasalar aracılığıyla yönlendirilen içsel etkilerin tanımlanmasıyla ilgilenmiş olup diğer içsel etkilerin tanımlanması nispeten incelenmemiş ve yetersiz kalmıştır. Yani ana akım ekonomi temelde uzun zaman piyasalar aracılığıyla yönlendirilen içsel etkilerin tanımlanmasıyla yani belirli bir endojen etkiyle (bir bireyin bir ürüne olan talebinin, kısmen ilgili pazardaki toplam talep tarafından belirlenen fiyatla nasıl değiştiği gibi) ilgilenmiştir. Özellikle denge fiyatları ve miktarlarının gözlemlerinin tüketicilerin talep davranışını ve firmaların arz davranışını ortaya koyduğu koşullar gibi piyasayı etkileyen ya da piyasadaki davranışlar temel alınsa da piyasa harici etkiler çok fazla dikkate alınmamıştır. Oysa piyasayı ve bireyi etkileyen sosyal çevre, aile, toplumculuk, iş yaşantısı, kimlik, ırk ve inanç gibi kavramlar daha arka planda kalmıştır. Bu durum sadece iktisada özgü bir durum olmayıp sosyologlar arasında da toplumsal etkilerin doğası hakkında net bir fikir birliğine ulaşılamamıştır. Sosyal bilimlerin toplumun bireyi, bireyinde toplumu etkilediği karşılıklı kanallar hakkında ortak sonuca varamamasının temel sebeplerinden birisi tanımlama sorunudur. Bu sorun akran etkisi kavramı ve kapsamı açısından da devam etmekte ve hala tartışılmaktadır. Manski akran etkisini endojen etki, egzogen etki ve korelasyonlu etki olmak üzere üçe ayırmaktadır. Endojen etki akranların mevcut davranışları sonucunda ortaya çıkan etki iken egzogen etki davranışlardan ziyade akranların özgeçmişlerinin yarattığı etkidir. Korelasyonlu etki ise aynı grupta yer alan bireylerin benzer bireysel özelliklere veya kurumsal ortamlara sahip olmalarından ötürü benzer davranışlar sergileme eğiliminde olmalarına karşılık gelmektedir (Sacerdote, 2011, s. 251; Manski, 1993, s. 532,533). Özellikle tüketim ve yatırım davranışında ortaya çıkan akran etkisinde sosyal öğrenme ve sosyal fayda etkili olabilmektedir. Sosyal öğrenmeye göre bireyler başkaları tarafından tercih edilen bir malı (yatırım aracını); sırf tercih ediliyor olmasından ötürü kaliteli olduğu

düşüncesiyle satın almaktadır. Sosyal faydaya göre ise bir malın tercih edilmesiyle elde edilecek fayda doğrudan diğerlerinin aynı malı tercih etmesinden kaynaklanabilmektedir (Bursztyn vd., 2014, s. 1274).

Akran etkisine yönelik çalışmaların üzerinde durduğu temel hususlardan biri akran grubun tanımlanmasıdır. Nitekim bireylerin akran grubu ile nasıl ilişki kurduğu akran etkisine ilişkin değerlendirmeleri etkilemektedir. Bireyin akran grubunun tanımlanmasında kullanılan yöntemlerden biri akran grubun herhangi bir grup üyesi veya sosyal ağ içerisindeki bağlantılarla sınırlandırılmasıdır. Buna göre kilise üyeleri ya da herhangi bir kurumda çalışanlar akran grubunu oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra eğitim alanında özellikle kolej ve üniversite öğrencileri düzeyinde akran etkisini değerlendiren çalışmaların bir kısmında; öğrencilerin oda arkadaşı ya da yurt arkadaşları akran grubu oluşturmaktadır (Sacerdote, 2001, s. 681). Aynı işyerinde çalışan iş arkadaşları çoğu zaman zorunlu bir iletişim ve etkileşime maruz kalmaktadır. Bu da “akran baskısı” ve “bilgi taşınması” gibi durumlara neden olarak bazen olumlu bazen de olumsuz sonuçlar ortaya çıkartabilmektedir. Bu sebeple aynı ortamda çalışan kişiler akran olarak kabul edilebilmektedir (Cornelissen vd., 2017, s. 425).

Dougal vd. (2015); bir firmanın kurumsal yatırımlarının coğrafi akranlarının yatırımlarına bağlı olduğunu ortaya koymaktadır. Buna göre firma davranışları kendilerine yakın firmaların davranışlarından daha fazla etkilenmektedir (Wolske vd., 2020, s. 203; Ali Rind vd., 2023, s. 2). Buradan hareketle akranın belirleyicilerinden bir diğerinin coğrafi yakınlık olduğunu söylemek mümkün olmaktadır. Nitekim Mayer (1990), Rosenbaum (1992) ve Katz vd. (2001) çalışmalarında ortaya koyulduğu üzere akran etkisi yakın bölgede yaşayan ya da komşu akranların etkisine karşılık gelmektedir (Sacerdote, 2011, s. 253). Buna karşılık Rohrbeck ve Garvin (2014); mesajlaşmanın, e -mailin, online sohbetlerin, etkileşimli video oyunlarının ve twitter, facebook gibi sosyal medya araçlarının akran etkisinin doğasını değiştirdiği, böylelikle fiziksel olarak yakın olunan ve bir arada bulunulan bireylerin dışındakilerin de akran grup içerisinde yer aldığını belirtmektedir (Rohrbeck ve Garvin, 2014, s. 2).

Akran etkisine yönelik çalışmaların karşı karşıya kaldığı en temel zorluklardan biri; bireyler ile akranları arasındaki nedensel ilişkinin belirlenmesidir. Şöyle ki; endojen oluşan etki akran gruplarında bireyler ve akranları sosyal etkileşim dışındaki nedenlerle de birbirlerine benzer şekilde hareket etmektedir. Bunun yanı sıra akranların bireyler üzerindeki etkisini, bireylerin akranları üzerindeki eş zamanlı etkisinden ayırmak zor olmaktadır. Bireyler ile akranları arasındaki nedensel ilişkinin güvenilirliği ise araştırmacının tanımladığı akran gruplarının etkili sosyal etkileşime sahip olup olmadığına yönelik bulgulara bağlıdır (Ahern vd., 2014., s. 3216; Feld ve Zölit, 2017, s. 388).

Akran etkisi birçok açıdan önemlidir. Akranlar bilgi ve kaynak paylaşımında bulunmanın yanı sıra birbirlerinden öğrenme imkânı da bulmaktadır. Alkol ve madde kullanımı, suç, okulda başarısızlık, internet bağımlılığı, sosyal etkileşim yoluyla pekiştirilebilmektedir. Kırmızı ışıktaki geçme veya yüksek hızla araç sürme gibi negatif davranışlar akran etkisi yoluyla yayılabilmektedir. Buna karşılık akran etkisi bireylerin daha az risk almasına ya da gönüllülük programlarına katılım gibi daha toplum yararlı davranışlarda bulunmasına da vesile olabilmektedir.

Bu çalışma ile sosyal bilimlerde birden çok alanla ilişkili ve birçok alanda yaygın etkisi olan kavramın mevcut durumuna yönelik içgörünün sunulması ve kavramın geleceğine yönelik öngörülerde bulunulması amaçlanmaktadır. Akran etkisine yönelik yapılan çalışmalarda hızla bir artış olsa da literatürde sistematik literatür haritalaması kullanan çalışmaların sınırlı olması kavrama yönelik bütünsel bir anlayışın ortaya konulması ve gelecekte yapılması planlanan çalışmalara yön vermesi açısından yetersiz kalınmasına neden olmaktadır. Bu sebeple bu çalışma sosyal bilimlerde akran etkisini güncel ve bütünsel bir bakış açısıyla sunabilmek için kavramı şekillendiren eğilimleri, araştırma odaklarını ve baskın bakış açılarını menşei ülke, etkili yazarlar temel dergiler, öne çıkan anahtar sözcükleri analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma akran etkisi araştırmasının kapsamlı ve güncel bir yorumunu sağlamak için ağ, küme ve tema analizini kullanmaktadır. Çalışmanın mevcut sınırları netleştirmeye yardımcı olması ve gelecekteki araştırmalara ilişkin yeni içgörüler sunması hedeflenmektedir.

2. LİTERATÜR

Akran etkisine yönelik literatür değerlendirilmesi yapıldığında; akranların birey davranışı üzerine etkisini araştıran disiplinler yalnızca iktisat ve psikoloji ile sınırlı olmayıp sosyal bilimlerdeki birçok disiplinin inceleme alanı içerisinde yer almaktadır (Browne vd., 2021, s. 1133). Bununla birlikte konuya yönelik çalışmaların önemli bir kısmı iktisat ve eğitim alanlarında gerçekleştirilmektedir. Buradan hareketle çalışmanın bu kısımda iktisat ve eğitim alanında gerçekleştirilen çalışmalara yönelik örnekler üzerinde durulmaktadır.

Eğitim alanında yapılan çalışmalardan birisi olan Parker (2012)'in aktarımına göre; Henderson vd. (1976), Epple ve Romano (1998), Burke ve Sass'ın (2006) çalışmalarında olduğu gibi özellikle ilköğretim ve orta öğretim öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmaların büyük çoğunluğunda yüksek becerili akranlara sahip çocukların daha fazla öğrenme becerisine sahip olduğu ortaya koyulmaktadır. Bunun yanı sıra Sacerdote (2001, s. 694,696) kolejde yurttan kalan öğrenciler üzerinden akran etkisinin akademik başarıya etkisini değerlendirmektedir. Çalışmaya göre yurttan akademik başarı düzeyi yüksek oda arkadaşı ile kalan öğrencilerin akademik başarılarının yüksek olduğu ortaya konulmaktadır.

İktisatta akran etkisine yönelik çalışmalar ise; bireylerin hisse senedi piyasasına katılma kararı, emeklilik planları, tasarruf, kredi gibi yatırım kararları ve sigorta tercihiinde akran etkisi altında olduklarını ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra bireylerin iş gücü piyasasına katılma kararları, tüketim kararları, girişimcilik ve sağlığa yönelik tercihlerinde de akran etkisi bulunmaktadır. Hong vd. (2004) ve Brown vd. (2008) hisse senedi piyasalarına katılma kararında akran etkisine yönelik çalışmalara örnek oluşturmaktadır. Buna göre bireylerin hisse senedi piyasasına katılımlarında komşularının hisse senedi piyasasında yer alması belirleyici olmaktadır (Brown vd., 2008, s. 1511). Hong vd. (2004, s. 140) sosyal yatırımcıların sosyal olmayan yatırımcılardan daha fazla hisse senedi piyasasında yer aldığını ortaya koymakta, bu yolla Brown vd. (2008)'in bulgusunu desteklemektedir.

Duflo ve Saez (2002) ve Bursztyn vd. (2014) bireylerin yatırım kararlarında akran etkisine yönelik çalışmalara örnek oluştururken, Cai vd. (2015) ise sigorta tercihiinde akran etkisine yönelik çalışmalar arasında yer almaktadır. Duflo ve Saez (2002, s. 145,146) yatırım kararını emeklilik planı ve bu plan kapsamında yatırılacak katkı üzerinden değerlendirmekte olup, akran etkisinin emeklilik planına dahil olma ve yatırılan katkı miktarı üzerinde pozitif etki yarattığını ortaya koymaktadır. Bursztyn vd. (2014, s. 1277) bireylerin hisse senedi satın alıp almama kararında akran etkisinin olduğu sonucuna ulaşmaktadır. Akran etkisinin sosyal öğrenme ve sosyal karşılaştırma alt boyutları üzerinden değerlendirildiği çalışma ile her iki boyutun da bireylerin hisse senedi satın alma kararı üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

Card vd. (2012) iş gücü piyasasında akran etkisine; Trogdan vd. (2008) ise akran etkisinin sağlık alanında değerlendirildiği çalışmalara örnek oluşturmaktadır. Card vd. (2012, s. 2982) ücret düzeyi kendi departmanlarında çalışanların ortalama ücret düzeyinin altında olanların, kendilerine akranlarının ücret düzeyine yönelik bilgi sunulduğunda iş memnuniyetinin azaldığı ve iş arama eğiliminin arttığı sonucuna ulaşmaktadır. Buna karşılık ortalamanın üstünde ücrette sahip olanlara akranlarının ücretine ilişkin bilgi sunmanın; iş memnuniyeti ve iş arama eğiliminde değişiklik yaratmadığı görülmektedir. Trogdan vd. (2008, s. 1393) obezitenin önemli sağlık problemlerinden biri olduğundan hareketle bireysel kiloda akran etkisini değerlendirmektedir. Özellikle vücut kitle indeksi yüksek olan grupta bireysel kilo üzerinde akran etkisinin vücut kitle indeksi daha düşük gruba göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Son olarak; Lerner ve Malmendier (2012) girişimcilikte akran etkisini değerlendiren çalışmalar arasında yer almaktadır (Browne vd., 2021, s. 1133; Ahern vd., 2014, s. 3213).

Bunun yanı sıra iktisatta akran etkisinin bireylerin risk ve güvene yönelik tutumlarına etkisine yönelik çalışmalar da yer almaktadır. Delfino vd. (2013), Ahern vd. (2014) çalışmaları bu tür çalışmalara örnek oluşturmaktadır. Ahern vd. (2014); bireylerin güvene yönelik tutumlarında akran etkisinin olmadığı, ancak bireylerin risk tutumunun akranları tarafından etkilendiğini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Delfino vd. (2013) de risk tutumunda akran etkisinin söz konusu olduğunu belirtmektedir (Laban, 2014, s. 132-134; Ahern vd., 2014, s. 3214,3215; Delfino vd., 2013, s. 120,121).

3. YÖNTEM

Bibliyometrik analiz, büyük hacimli bilimsel verileri keşfetmek, belirli bir alanın evrimsel nüanslarını açığa çıkarmayı sağlamak, analiz etmek ve bu alandaki yeni alanlara ışık tutmak için kullanılan titiz bir yöntemdir (Donthu, 2021, s. 285). Bibliyometrik analizler araştırma sorularına uygun olarak farklı paket programlar ile gerçekleştirilebilmektedir. Bu çalışma da verilerin analizinde Bibliometrix ve VOSviewer paket programı kullanılmıştır. Ağ verilerine dayalı haritalar oluşturmak ve keşfetmek için kullanılan bir yazılım aracı VOSviewer 2010 yılında Nees Jan van Eck ve Ludo Waltman (Leiden Üniversitesi) tarafından piyasaya sürülmüştür (Van Eck ve Waltman, 2010). Araştırma verilerinin analizi için Biblioshiny seçilmiştir. VOSviewer, ortak yazarlık, ortak oluşum, atıf, bibliyografik bağlantı ve ortak atıf bağlantılarını gösterimsel olarak sunmaktadır. Bibliometrix, 2017 yılında Dr. Massimo Aria (Napoli Federico II Üniversitesi) ve Dr. Corrado Cuccurullo (Campania Luigi Vanvitelli Üniversitesi) tarafından başlatılmıştır (Aria ve Cuccurullo, 2017).

3.1. Araştırmanın Amacı

Farklı çalışma alanlarında kendine yer bulan akran etkisi kavramı son beş senedir daha fazla ilgi görmektedir. Özellikle sosyal bilimlerde başta ekonomi alanında konunun ele alındığı, disiplinler arası alanlara kavramın yayıldığı ve yapılan çalışmalarla artan bir bilgi birikiminin olduğu görülmektedir. Bu araştırma ile sosyal bilimlerin alanlarında akran etkisi çalışmalarının bütünsel ve kapsamlı bir incelemesinin yapılması amaçlanmakta ve bütüncül bir içgörü sunulmaktadır.

3.2. Araştırmanın Kapsamı ve Verisi

Araştırmanın veri tabanının belirlenmesinde veri tabanında taranan dergilerin etki faktörleri ve alanı yönlendirme potansiyeli ile araştırma sorularına cevap verebilecek filtrelemeye sahip olan ve bibliyometrik analizlerde kullanılan paket programlarına uygun dosya tipinde veri indirme imkânı sunması gibi kriterler dikkate alınarak en eski veri tabanlarından birisi olan Web of Science (WoS) veritabanı tercih edilmiştir. WoS veri tabanında yayınlanmış olan akran etkisi ile ilgili çalışmalar konu bazlı taranmıştır. 06.02.2025 tarihinde “peer effect” or “peer effects” anahtar sözcüğü tüm alanlarda (all fields) aranmıştır. Başlangıçta 2216 çalışmaya ulaşılmıştır. Ardından yazım dili olarak İngilizce ve belge tipi makale (article) seçilmiştir. Bu çalışma, sosyal bilimlerin alanında hazırlandığı için bilim kategorileri başlıklarından “Economics”, “Business Finance”, “Business”, “Management”, “Education Educational Research”, “Psychology Multidisciplinary”, “Agricultural Economics Policy”, “Psychology Educational”, “Industrial Relations Labor”, “Psychology”, “Social Work”, “Public Administration”, “Family Studies”, “Social Issues”, “Law”, “Sociology”, “Social Sciences Interdisciplinary” ve “Psychology Social” seçilmiştir. Web of Science indeksleri ise Social Sciences Citation Index (SSCI), Sciences Citation Index Expanded (SCI-E) ve Emerging Sources Citation Index (ESCI) şeklinde filtrelenmiştir. Bu kriterleri sağlayan 1528 çalışma tespit edilmiştir. Çalışmalarda yıl kısıtı konulmamış ancak elde edilen çalışmaların 1999-2025 yıllarını kapsadığı görülmüştür. Araştırma sorularında kullanılmak üzere araştırma verileri, “full record and references” (çalışma başlığı, yazar adları ve kurumları ile ülkeleri, dergi adları, çalışma anahtar kelimeleri, özetleri, yayın yılları ve referans listesi) şeklinde indirilmiştir.

Literatürde arkan etkisi ile ilgili ilişkili bir kavramla birlikte kullanımına yönelik bibliyometrik araştırmalar bulunsa da kavramı sosyal bilimlerin alanında bu kadar geniş bir şekilde ele alan bir çalışma bulunmaması sebebiyle bu çalışma özgündür.

3.3. Araştırma Sorusu

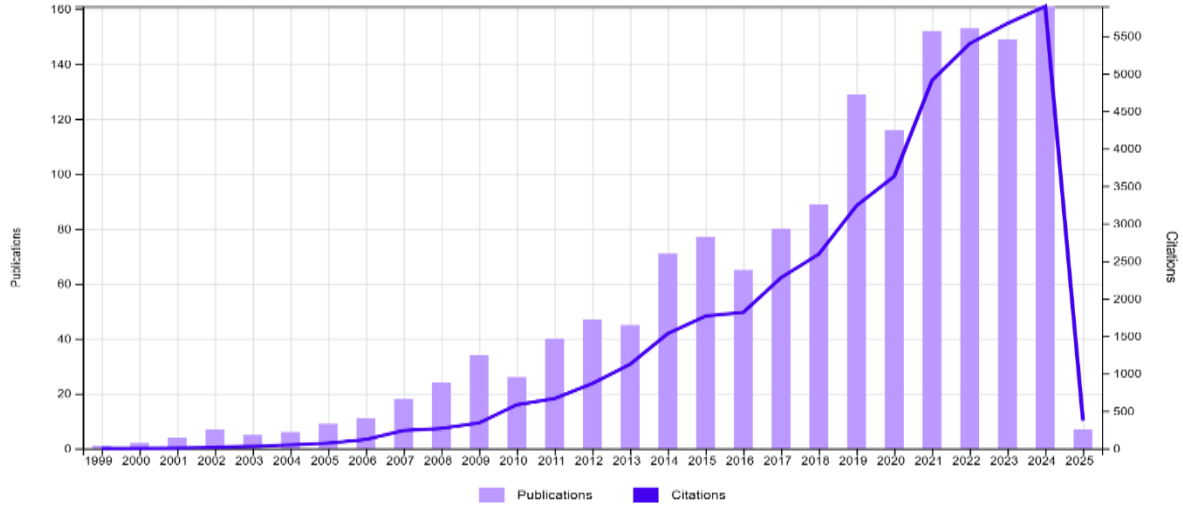
Bu araştırma, akran etkisi kavramının sosyal bilimlerin alanında çalışılmaya başladığı ilk zamanlardan itibaren günümüze kadar olan sürecini inceleyerek akran etkisini güncel ve kapsamlı bir bakış açısı ile sunmaktadır. Bu doğrultuda bu çalışma aşağıdaki alt problemleri araştırmaktadır:

- Sosyal bilimlerde akran etkisine yönelik yapılan çalışmalar ve atıflar zamana göre nasıl bir seyir izlemiştir?
- Sosyal bilimlerin hangi alanlarında akran etkisine yönelik yapılan çalışmalar mevcuttur?
- Sosyal bilimlerde akran etkisi araştırmalarındaki öncü çalışmalar nelerdir?
- Akran etkisine yönelik sosyal bilimlerde yapılan çalışmalarda ilişki gücü yüksek yazarlar kimlerdir?
- Akran etkisine yönelik sosyal bilimlerde yapılan çalışmaların kaynakları arasında nasıl bir benzerlik ağı vardır?
- Akran etkisine yönelik sosyal bilimlerde yapılan çalışmalarda en çok çalışılan anahtar kelimeler nelerdir?
- Akran etkisine yönelik sosyal bilimlerde yapılan çalışmalarda anahtar kelimelerin tematik bulguları nelerdir ve gelecek yönelimleri nasıldır?
- Akran etkisine yönelik sosyal bilimlerde yapılan çalışmalarda en çok hangi ülke yayın yapmıştır?
- Akran etkisine yönelik sosyal bilimlerde yapılan çalışmalarda konu ile alakalı olarak hangi dergiler daha çok yayın yapmıştır?

4. BULGULAR

Çalışmada verilerin analizinde Bibliometrix ve VOSviewer paket programı kullanılmıştır. Analizler de programın yazılım gereği çoklu yazarlı çalışmalarda sadece ilk yazar alınmış ve ortak atıf analizinde de veri setindeki dokümanların kaynakçaları dikkate alınmıştır.

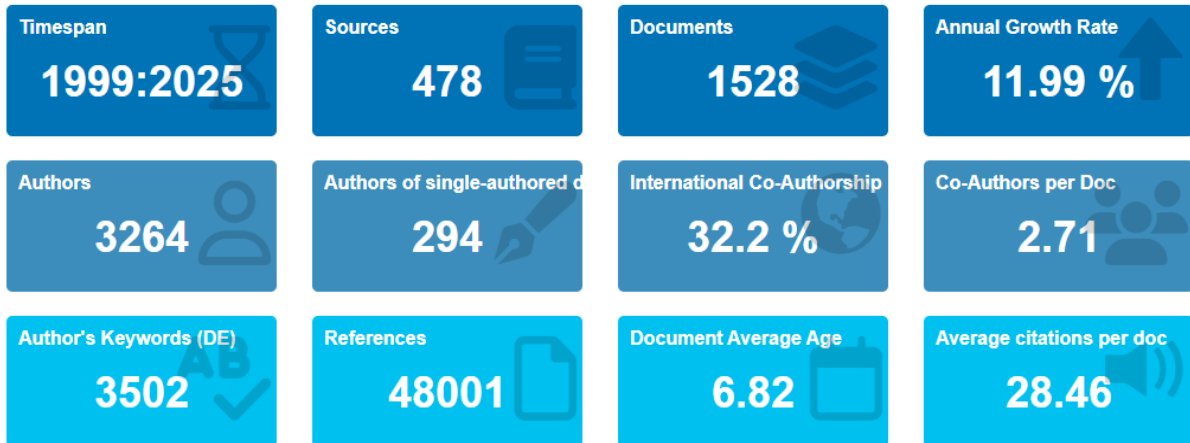
Şekil 1. Yıllar İtibariyle Atıf Zamanları ve Yayın Zamanları

1999-2025 yılları arasında literatürde ekran etkisi ile ilgili çalışmaların eğilimlerinin özellikle 2021 yılından itibaren oldukça arttığı gözlemlenmiştir. Araştırmaya dahil edilen çalışmaların yıllar içinde yayınlanma ve atıflanma süreçleri ise Grafik 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1’de Web of Science veri tabanının da sosyal bilimler alanında belirlenen kategorilerde ekran etkisine yönelik yapılan çalışmaların 1999 yılından itibaren yayınlanmaya başladığı görülmektedir. 1 çalışma ve 1 atıfın olduğu 1999 yılından sonrasında yayın sayısı dalgalı bir seyir seyretmiş olsa da atıf sayısında istisnai dönemler haricinde genel bir artış olduğu görülmektedir. 2010, 2013, 2016, 2019 ve 2023 yıllarında yapılan çalışma sayısı bir önceki yıla göre azalsa da sürekli bir artış eğilimi gösterdiği söylenebilir. Özellikle 2021 yılı itibari ile hızla artan yayın ve atıf sayısı kavrama yönelik ilginin son dönemlerde oldukça arttığını göstermektedir. Özellikle örneklem olarak belirlenen 1528 yayının 161 tanesinin sadece 2024 yılında, 149 tanesinin 2023, 153 tanesinin 2022 ve 152 tanesinin 2021, 116 tanesinin 2020 ve 129 tanesinin de 2019 yılında olması kavrama yönelik çalışmaların yarısından fazlasının son 6 yılda yapıldığını göstermektedir. Toplamda 43482 atıfın 5896’sının 2024 yılında, 5669’unun 2023 yılında, 5400’ünün 2022 yılında, 4910’ünün 2021 yılında, 3630’ünün 2020 yılında ve 3239’unun 2019 yılında yapılması kavrama yönelik ilginin yine son yıllarda arttığını göstermektedir.

Şekil 2. Temel Araştırma Bulguları

Veri setinde sosyal bilimler alanında yapılan akran etkisine yönelik çalışmaların sayısında %11,99'lük bir yıllık artış olduğu görülmektedir. Tüm belgelerde toplam 3502 anahtar kelime ve 48.001 atıfta bulunulan referans belirlenmiştir. Belirlenen 1528 çalışmada, belge başına ortalama 28.46 atıf bulunmaktadır. Veri setinde 3264 yazar belirlenmiş ve %32,2'sinin uluslararası iş birliklerinde bulunduğu görülmüştür. Her çalışmanın ortalama 2.71 yazarı vardır yani her bir makale ortalama üç yazarla yazılmıştır denilebilir.

Şekil 3. Etkili Alan Kategorileri

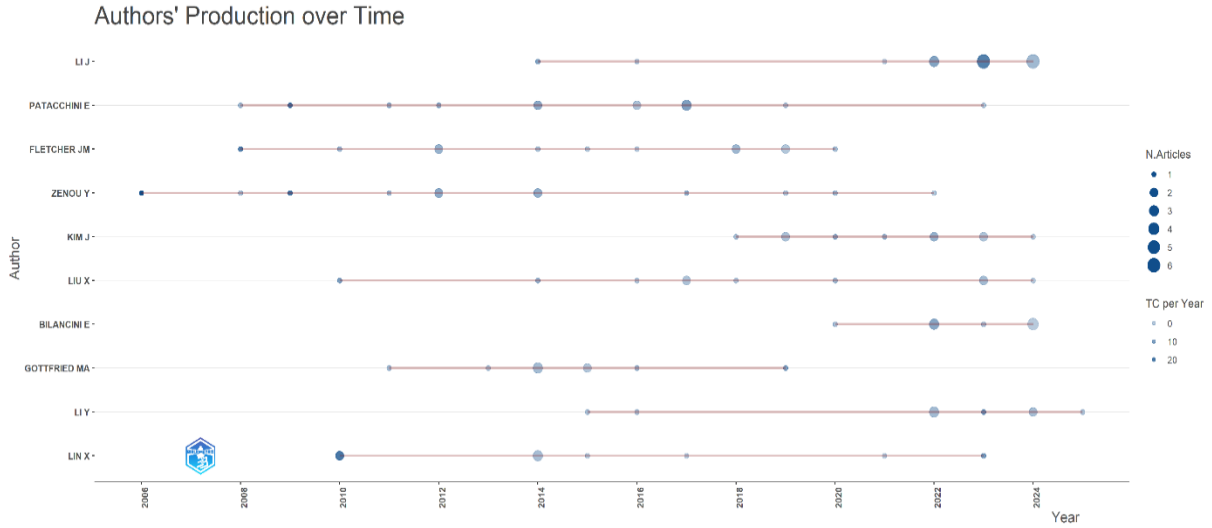
Şekil 3'e bakıldığında en fazla çalışmanın 999 (%67'si) ile ekonomi alanında olduğu görülmektedir. Ardından eğitim araştırmalarında 190, işletme finansmanında 188 ve yönetim alanında ise 117 çalışma bulunmaktadır.

Toplam 1528 çalışmanın yer aldığı veri seti içinde 938 atıfla en fazla atıf alan ise Sacerdote tarafından yazılan 2001 tarihli "Quarterly Journal of Economics" dergisinde yayınlanan "Peer effects with random assignment: Results for Dartmouth roommates" (Rastgele atama ile akran etkileri: Dartmouth oda arkadaşları için sonuçlar) adlı makale olmuştur. Bu makalede üniversitede oda arkadaşları arasındaki akran etkileri ölçülmüştür. Akranların, not ortalaması ve dernekler gibi topluluklara ve sosyal gruplara katılma kararları üzerinde bir etkisi olduğunu tespit edilmiştir. Derneklere katılma gibi sonuçlar için akran etkileri fazlayken, işgücü piyasası faaliyetlerini doğrudan etkileyen sonuçlar için etkiler daha azdır; not ortalaması üzerindeki etkiler az ve üniversitede bölüm seçimi üzerinde hiçbir etkisi yoktur.

Veri setinde en eski tarihli yayınlanmış makale ise Effinger ve Polborn tarafından 1999 yılında yayınlanan yetenek açısından farklılık gösteren öğrencilerin iki farklı okul türüne nasıl dağıtıldığını analiz eden "A model of vertically differentiated education"(Dikey olarak farklılaştırılmış bir eğitim modeli) adlı çalışmadır. Çalışma da akran etkisinin olduğu varsayılırken ayrıca okuldan mezun olduktan sonra beklenen gelirin de sınıf arkadaşlarının ortalama verimliliğine bağlı olduğu kabul edilmektedir. Araştırma, serbest okul seçimi (öğrencilerin istedikleri okula gidebilmesi) ve akademik seviyenin merkezi olmayan (bağımsız) bir şekilde belirlenmesi durumunda nasıl bir öğrenci dağılımı oluşacağını incelemiş ve sonuç olarak, bu sistemde akademik seviyenin sosyal açıdan optimal olmadığı ve çok fazla öğrencinin daha iyi okul türüne gittiği tespit edilmiştir. Bir sosyal bir planlamacının (devlet veya eğitim düzenleyicisi) daha yüksek bir akademik seviye belirleyerek yani merkezi bir müdahale ile öğrenci dağılımını iyileştirebileceği ifade edilmektedir. Daha yüksek bir akademik seviye belirleyerek okulların giriş şartlarının zorlaştırılabileceği böylece öğrenci dağılımının daha dengeli hale gelebileceği ve eğitim sisteminin genel olarak daha verimli olabileceği düşünülmektedir.

Örnekleme pek çok çalışma olup akran etkisi farklı araştırma yöntemleri ve farklı alanlarda ele alınan bir konu olması açısından önem arz etmektedir.

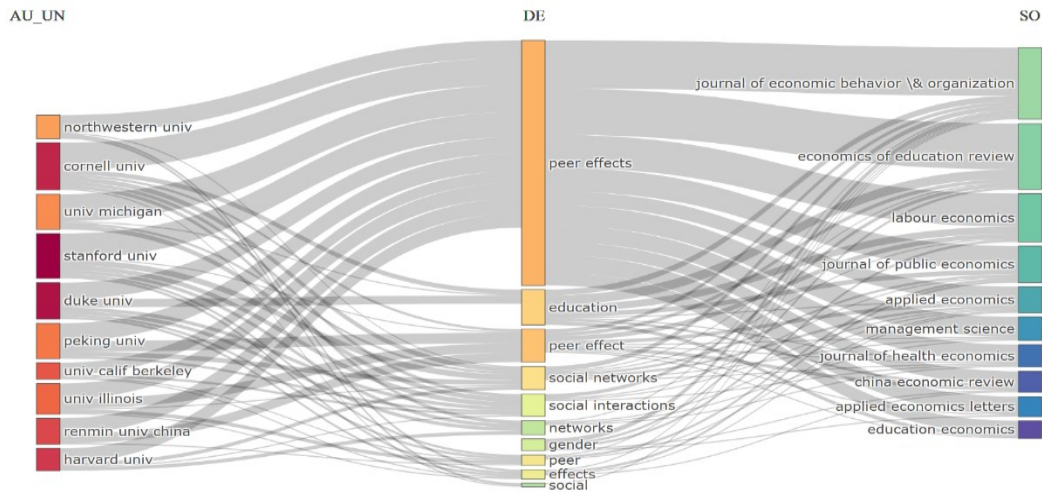
Şekil 5. Yazarların Yıllara Göre Üretkenlik Durumu

Farklı alanlardan yazarlar farklı zamanlarda akran etkisi kavramına yönelik çalışmalar yapmaktadır. Yazarların atıf sayısı kadar zaman içinde yapmış olduğu çalışma sayıları da önem arz etmektedir. Bu sebeple yazarların yıllar itibariyle ortalama üretkenlik düzeyleri de yine kavram içgörüsü için önemlidir.

Li, WoS veri tabanına giren dergilerden ilk çalışmasını 2014 yılında yapmış ve bu çalışmasında ortalama yıllık toplam 8.92 atıf almıştır. Daha sonra 2016 yılında bir çalışma daha yapmıştır. 2021 yılından sonra ise akran etkisine yönelik olarak düzenli çalışmalar üretmiştir. 2021 yılında 1 tane, 2022 yılında 3 tane, 2023 yılında 6 tane ve 2024 yılında da 6 tane almak üzere makale yayınlamıştır. Şekil 5'den de görüldüğü üzere Li, son yıllarda sosyal bilimler alanında belirlenen veri tabanında akran etkisine yönelik en fazla yayın üreten yazardır.

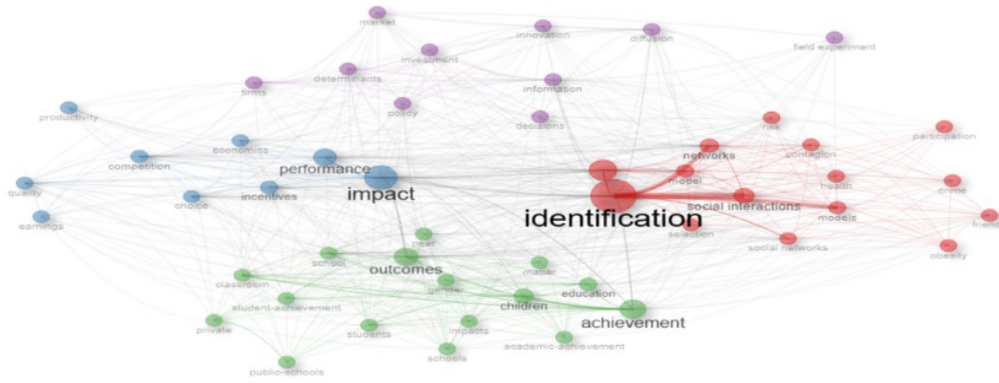
Şekil 6. Üç Alanlı Tema Analizi

Üç alanlı tema analizinde üç alanın (yazarlar, anahtar kelimeler, dergiler, ...) ana öğelerini ve bunların nasıl ilişkili olduğu bir Sankey diyagramı ile sunulmuştur. Hangi kurumların hangi konularda çalıştığını ve hangi dergilerin hangi konuları yayınladığını birlikte görmekte akran etkisi kavramına yönelik genel bir bakış açısı sunması yönünden önemlidir. Bu analiz ile akran etkisi kavramına bütünsel bir bakış açısı sunulmaktadır. Şekil 6'da veri setinde en fazla kullanılan ilk 10 anahtar kelime, kurum ve yayın kaynağı arasındaki bağlantı teması görselleştirilmiştir.

Tema analizinde “*peer effects*” anahtar kelimesi tüm kurumlarda ve kaynaklarda tercih edilmiştir. İkinci kullanılan anahtar kelime ise “*education*” olmuştur. Kavram Cornell, Michigan ve Duke üniversitelerinde ki çalışmalarda daha fazla kullanılmaktadır. Çalışmaların yayınlandığı dergilerde ise 8 dergide yine bu anahtar kelimeler geçmektedir. “*Journal of economic behavior & organization*” dergisi 10 anahtar kelimeden 9’unun geçtiği bir dergidir. Kavrama yönelik yayın yapan dergilerin ekonomi içerikli dergiler olduğu görülmektedir.

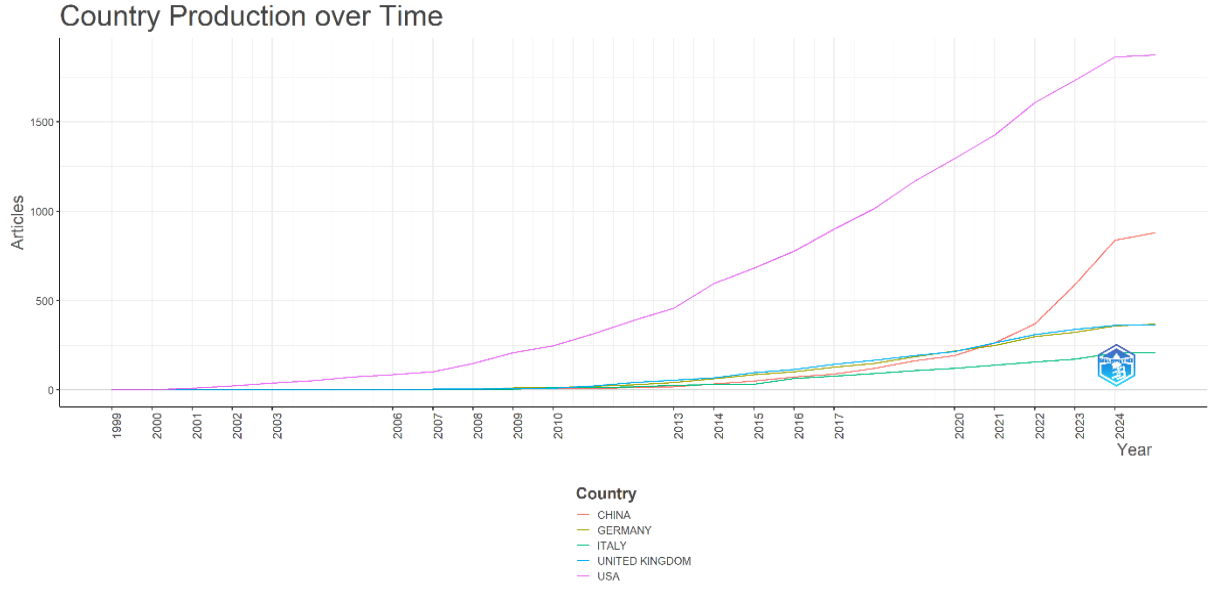
Şekil 7. Anahtar Sözcüklerin Birlikte Kullanımı

Makalelerde öne çıkan anahtar sözcükler kadar hangi anahtar sözcüklerin çalışmalarda birlikte kullanıldığının bilinmesi de akran etkisi konusunda çalışma yapan araştırmacılara kavram araştırmasında yardımcı olmaktadır. WoS, diğer veri tabanlarından farklı olarak birçok yayının konu analizini yapmak için en iyi içerik alanı olarak önerdiği "Keyword Plus" (ID etiketi) sağlamaktadır. Burada yazarların anahtar kelimelerinin dışında yayıncıların belirlemiş olduğu anahtar sözcükler bulunmaktadır. Şekil 7’de yayıncıların belirlediği bu anahtar sözcüklerden hangi anahtar sözcüklerin birbirleri ile birlikte kullanıldığı verilmiştir.

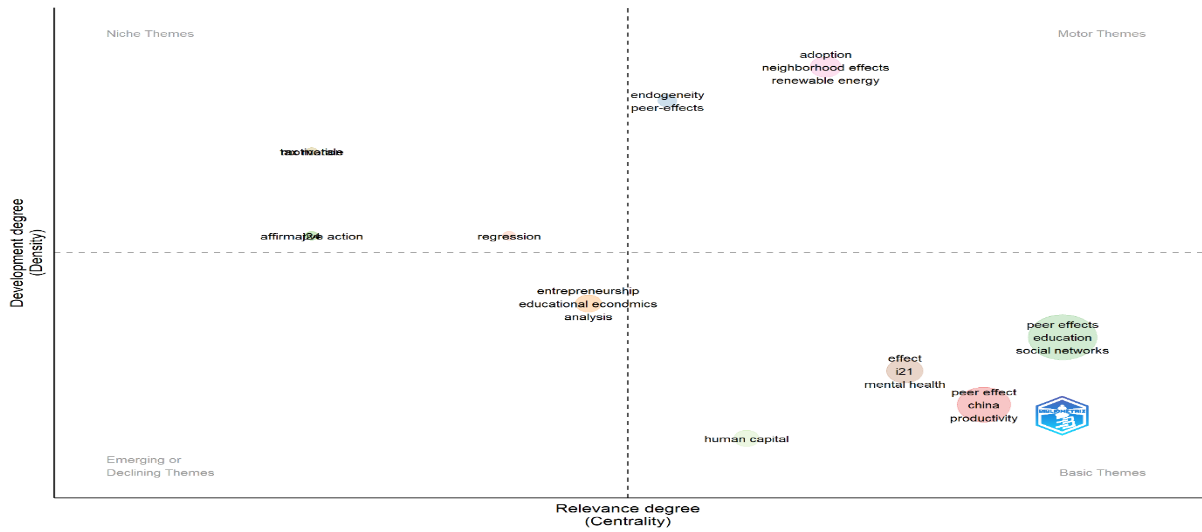
Yayıncıların belirlemiş olduğu anahtar sözcüklerin birlikte kullanımına bakıldığında 4 kümenin olduğu görülmektedir. Kırmızı olan ilk küme de öne çıkan kelime “identification” ve ardından “behavior” olmuştur. Yine bu küme de “model”, “networks”, “social interactions”, “contagion”, “health” ve “risk” kelimeleri ile bağlantılar görülmektedir. Bu küme tanımlama, sosyal etkileşim, ağlar ve davranış gibi kavramlarla sosyoloji ve psikoloji alanlarına yönelik kavramları önceliklendirirken bir yandan da sağlık, risk ve bulaşma gibi sağlık durumunun toplumsal çıktılarına içermektedir. İkinci mavi küme de ise öncelikle “impact” ardından da “performance” kelimeleri dikkat çekmektedir. Bu kümenin diğer kelimelerine bakıldığında ise “economics” ve “productivity” gibi daha ekonomi alanına ilişkin ekonomi, performans ve üretkenlik, etkiler gibi kelimeler görülmektedir. Mor olan üçüncü küme de öncelikle öne çıkan bir kelime görülmesi de kelime kümesine bakıldığında daha çok işletme alanına ilişkin olan “innovation”, “firms”, “market” gibi firma ve piyasa kelimeleri göze çarpmaktadır. Son küme olan yeşil küme de ise öncelikle “achievement” ardından da “outcome” kelimeleri başta olmak üzere yine “student”, “education”, “children” ve “student” gibi öğrenci, eğitim ve başarı gibi eğitim alanına ilişkin kelimeler öne çıkmaktadır.

Şekil 8. Ülkelerin Yıllara Göre Üretkenlik Durumu

Ülkelerde yıllara göre akran etkisi ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında ilk çalışmanın 1999 yılında 1 çalışma ile Almanya'da olduğu görülmektedir. 2000 yılı itibariyle ABD'de 3, Almanya'da 1 çalışmanın gerçekleştirilmiştir. 2001 yılı itibariyle Çin'de 2 çalışma, 2005 yılı itibariyle Birleşik Krallık'ta 1 çalışma, 2007 yılı itibariyle İtalya'da 3 çalışma ilk defa yapılmıştır. 2007 yılından itibaren ise ABD'de yapılan çalışmalar ciddi bir ivme kazanarak diğer ülkelerde yapılan çalışmalardan çok daha fazla sayılara ulaşmıştır. 2021 yılından itibaren ise Çin'de yapılan çalışmaların Almanya, İtalya ve Birleşik Krallık gibi diğer ülkeleri geçerek ABD'den sonra ikinci sıraya yerleştiği görülmektedir. Özetle sosyal bilimlerde akran etkisine yönelik yapılan çalışmalarda öncü ülkenin ABD'dir.

Şekil 9. Tematik Harita

Şekil 9'da ki tematik harita da yatay eksen merkezilik derecesini, dikey eksen ise yoğunluk derecesini vermektedir. Merkeze yakın olan kelimeler en fazla kullanılan kelimeler olurken yoğunluk açısından da kelime ne kadar yukarıda ise o kadar yoğun kullanılmakta demektir. Harita dört bölümden oluşmakta olup sağ alt grup bu konuda yapılan çalışmalarda ki ana temaları (basic themes) verirken, sağ üst grup ise son dönemlerde öne çıkan popüler yani öncü olan (motor themes) temaları göstermektedir. Sol alt grup artık daha az çalışılan ya da henüz yeterince

çalışılmamış olan kavramları (emerging or declining themes) göstermektedir. Son olarak sol üst grup ise henüz yeterince çalışılmamış ama potansiyeli yüksek olan kavramları (niche themes) göstermektedir.

Yazarların belirlediği anahtar kelimelere yönelik tema haritasına bakıldığında ana temada eğitim, akran etkisi, sosyal ağlar, üretkenlik, mental sağlık ve beşeri sermaye gibi temel çalışma kavramları karşımıza gelmektedir. Artık daha az çalışılan ya da henüz yeterince çalışılmamış olan kavramlar kısmında ise girişimcilik ve eğitim ekonomisi anahtar kelimeler vardır. Son dönemde öne çıkan çalışma alanları olarak ise komşuluk etkileri, yenilebilir enerji ve benimseme gibi kavramlarla akran etkisi arasında kurulan bağlantılı çalışmalar vardır. Gelecek çalışma önerileri olarak ise motivasyon, olumlu eylem gibi anahtar sözcükler öne çıkmaktadır.

5. SONUÇ

“Bu çalışmanın amacı, akran etkisi kavramına yönelik araştırma yapmak isteyen araştırmacıların dağınık literatürde kaybolmalarını önlemek ve kavrama dair bütüncül bir içgörü sunmaktır. Sistematik literatür haritalaması kullanan çalışmaların lığı kavrama bütünsel bir yaklaşımı ve gelecek çalışmalara yön vermesini güçleştirmektedir. Bu sebeple bu çalışmada sosyal bilimlerde akran etkisi güncel ve bütünsel bir bakış açısıyla incelenmiş; kavramı şekillendiren eğilimler, araştırma odakları ve baskın bakış açıları menşei ülke, etkili yazarlar temel dergiler ve öne çıkan anahtar sözcükler bağlamında analiz edilmiştir. Literatürde akran etkisi ile ilişkili kavramların kullanımıyla bazı bibliyometrik araştırmalar bulunsu da, sosyal bilimlerde bu kadar kapsamlı şekilde ele alan bir çalışmaya rastlanmamış olması da çalışmanın özgünlüğüne katkı sunmaktadır. 1999-2025 yılları arasında literatürde akran etkisi ile ilgili çalışmaların eğilimlerinin özellikle 2021 yılından itibaren oldukça arttığı gözlemlenmiştir. Veri setinde sosyal bilimler alanında yapılan akran etkisine yönelik çalışmaların %11,99’lük bir yıllık büyüme oranına sahip olduğu görülmüş ve ağaç haritası grafiğinde de en fazla yayın yapılan alanın ekonomi alanı olduğu tespit edilmiştir.

Akran etkisi çalışan yazarlardan toplam bağlantı gücüne ve atıf sayısına bakıldığında en etkili ismin Sacerdote olduğu görülmektedir. Farklı alanlardan yazarlar farklı zamanlarda akran etkisi kavramına yönelik çalışmalar yapmaktadır. Li, son yıllarda sosyal bilimler alanında akran etkisine yönelik en fazla yayın üreten yazar olmuştur.

Wos veri tabanında sosyal bilimler alanında akran etkisine yönelik ilk çalışma 1999 yılında Almanya’da olsa da özellikle 2007 yılından itibaren bu alanda yapılan çalışmalarda öncü ülke ABD’dir.

Yazarlar, anahtar kelimeler ve dergiler gibi kavram hakkında iç gözü sunan ana öğeler ve bunların nasıl ilişkili olduğunu gösteren üçlü tema analizinde “peer effects” anahtar kelimesinin tüm kurumlarda ve kaynaklarda tercih edildiği ve Cornell, Michigan ve Duke üniversitelerinde ki çalışmalarda daha fazla kullanıldığı görülmüştür. “Journal of economic behavior & organization” dergisi ise öncü dergi olmuştur. Yine kavrama yönelik yayın yapan dergilerin ekonomi içerikli dergiler olduğu görülmüştür. Alanyazında bir kavrama yönelik öne çıkan dergilerin yazar, makale, anahtar kelime gibi değişkenlerine yönelik dergi profilinin sunulması amacıyla bibliyometrik çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışma sonucu öne çıkan “Journal of economic behavior & organization” dergisinin içeriğine yönelik bir bibliyometrik çalışma yapılması da bir başka çalışmanın konusu olarak önerilmektedir.

Yayıncıların belirlemiş olduğu anahtar sözcüklerin birlikte kullanımında ilk küme tanımlama, sosyal etkileşim, ağlar ve davranış gibi sosyoloji ve psikoloji alanlarına yönelik kavramları ön plana çıkarırken ikinci küme de ise ekonomi alanına ilişkin ekonomi, performans ve üretkenlik, etkiler gibi kelimeler görülmektedir. Üçüncü kümede öne çıkan bir kelime görülme de kelime kümesine bakıldığında daha çok işletme alanına ilişkin olan inovasyon, firma ve piyasa gibi kelimeler öne çıkmaktadır. Son kümede ise öğrenci, eğitim, çocuk, çıktı, başarı gibi kelimeleri içeren eğitim alanı öne çıkmaktadır. Bu anahtar kelimeler yine alana ilişkin yayınların alanları ile uyumlu olmakta olup akran etkisinin daha çok ekonomi ve eğitim alanında çalışılan bir kavram olduğunu ortaya koymaktadır.

Akran etkisi ile ilgili yapılan çalışmalarda temel çalışılan alanların sosyal ağlar, beşerî sermaye gibi kavramlarla ilişkiler kurularak yapıldığı, girişimcilik ve eğitim ekonomisi gibi kavramların ise ya yeterince çalışılmamış ya da artık daha az çalışılmaya başlanmış kavramlar olduğu görülmektedir. Yakın dönem de ise daha komşuluk etkileri, yenilebilir enerji ile ilişkili çalışmaların daha öne çıktığı ve ilerleyen dönemlerde de motivasyon, olumlu eylem gibi kavramlarla ilişkili çalışmaların ise bu alanda çalışılma potansiyeli olduğu görülmektedir. Akran etkisi çalışmak isteyen araştırmacıların bu ön görüleri göz önünde bulundurarak içeriklerini belirlemeleri kavrama yönelik süreci yakalamalarına yardımcı olacaktır.

Bu çalışma da bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. Belirli bir akran etkisi tanımı alınmamış belirlenen kısıtlara dahil olan çalışmalarda “peer effect” veya “peer effects” kavramını kullanan tüm çalışmalar analize alınmıştır. “peer influence” gibi kavramlarda literatürde zaman zaman akran etkisi kavramına eş anlamlı olarak kullanılmış olsa da bu arama sorgusuna dahil edilmemiştir. Benzer kavramların dahil edildiği başka bir çalışma ile akran kavramı daha kapsamlı bir şekilde incelenebilir. Yine yukarıda belirtildiği üzere belirli kavramdaki (tüketici davranışları, beşeri sermaye yatırımı,...) akran etkisine yönelik çalışmalarda yapılarak spesifik bir alana yönelik içgörülerde sunulabilir.

YAZARLARIN BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

- Ahern, K., R., Duchin, R. ve Shumway, T. (2014). Peer effects in risk aversion and trust. *Review of Financial Studies*, 27(11), 3213-3240. <https://doi.org/10.1093/rfs/hhu042>
- Ali- Rind, A., Boubaker, S. ve Jarjir, S. L. (2023). Peer effects in financial economics: A literature survey. *Reserach in International Business and Finance*, 64(101873), 1-16. <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2022.101873>
- Andrews, T. E. A. (2022). *Determinants of risky decision making? What is peer influence?* [Doktora Tezi]. The University of Waikato.
- Aria, M. ve Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*, 11(4), 959-975.
- Bramoulle, Y., Djebbari, H. ve Fortin, B. (2020). Peer effects in networks: A survey. *Annual Review of Economics*, 12, 603-629. <https://doi.org/10.1146/annurev-economics-020320-033926>
- Brown, J. R., Ivković, Z., Smith, P. A. ve Weisbenner, S. (2008). Neighbors matter: Casual community effects and stock market participation. *The Journal of Finance*, 63(3), 1509-1531. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.2008.01364.x>
- Browne, M. J., Hofmann, A., Richter, A., Roth, S. M. ve Steinord, P. (2021). Peer effects in risk preferences: Evidence from Germany. *Annals of Operation Researchs*, 299, 1129-1163. <https://doi.org/10.1007/s10479-019-03476-9>
- Bursztyn, L., Ederer, F., Ferman, B. ve Yuchtman, N. (2014). Understanding mechanisms underlying peer effects: Evidence from a field experiment on financial decisions. *Econometrica*, 82(4), 1273-1301. <https://doi.org/10.3982/ECTA11991>
- Card, D., Mas, A., Moretti, E. ve Saez, E. (2012). Inequality at work: The effect of peer salaries on job satisfaction. *American Economic Review*, 102(6), 2981-3003. <http://dx.doi.org/10.1257/aer.102.6.2981>
- Cornelissen, T., Dustmann, C., ve Schönberg, U. (2017). Peer effects in the workplace. *American Economic Review*, 107(2), 425-456. <https://doi.org/10.1257/aer.20141300>
- Delfino, A., Marengo, L. ve Ploner, M. (2016). I did It your way. An experimental investigation of peer effects in investment choices. *Journal of Economic Psychology*, 54, 113-123. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2016.03.005>

- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N. ve Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.070>
- Duflo, E. ve Saez, E. (2002). Participation and investment decisions in a retirement plan: The influence of colleagues' choices. *Journal of Public Economics*, 85(19), 121-148. [https://doi.org/10.1016/S0047-2727\(01\)00098-6](https://doi.org/10.1016/S0047-2727(01)00098-6)
- Feld, J. ve Zölitz, U. (2017). Understanding peer effects: On the nature, estimation and channels of peer effect. *Journal of Labor Economics*, 35(2), 387-428. <https://doi.org/10.1086/689472>
- Hong, H., Kubik, J. ve Stein, J. (2004). Social interaction and stock market participation. *The Journal of Finance*, 59(1), 137-169. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.274077>
- Laban, J. (2014). *The influence of culture on decision making under risk and uncertainty* [Doktora Tezi]. University of Exeter.
- Manski, C. F. (1993). Identification of endogenous social effects: The reflection problem. *The Review of Economic Studies*, 60(3), 531-542. <https://doi.org/10.2307/2298123>
- Parker, J. (2012). Does living near classmates help introductory economics students get better grades?. *The Journal of Economic Education*, 43 (2), 149-164. <https://doi.org/10.1080/00220485.2012.659642>
- Rohrbeck, C. A. ve Garvin, M. (2014). Peer relationships: Promoting positive peer relationships during adolescence, T. P. Gullota ve M. Bloom (Ed.), *Encyclopedia of primary prevention and health promotion* içinde (s. 1-15). Springer Science and Business Media.
- Sacerdote, B. (2001). Peer effects with random assignment: Result for dartmouth roommates. *The Quarterly Journal of Economics*, 115(2), 681-704. <https://doi.org/10.1162/00335530151144131>.
- Sacerdote, B. (2011). Peer effects in education: How might they work, how big are they and how much do we know thus far? *Handbook of the Economics of Education*, 3, 249-277. <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-53429-3.00004-1>
- Trogdon, J. G., Nonnemaker, J. ve Pais, J. (2008). Peer effects in adolescent overweight. *Journal of Health Economics*, 27 (5), 1388-1399. <https://doi.org/10.1016/j.jhealeco.2008.05.003>
- Van Eck, N. J. ve Waltman, L. (2010). Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping, *Scientometrics*, 84(2), 523-538
- Wolske, K. S., Gillingham, K. T. ve Schultz, P. W. (2020). Peer influence on household energy behaviors. *Nature Energy*, 5(3), 202-212. <http://dx.doi.org/10.1038/s41560-019-0541-9>